

Avguštin Malle

RAZVOJNI PROBLEMI DVOJEZIČNEGA ŠOLSTVA NA KOROŠKEM

Trenutna oblika dvojezičnosti na območju veljavnosti manjšinskega šolskega zakona za Koroško nima bodočnosti in bo izginila v dveh, treh generacijah. Ta ugotovitev enega izmed sogovornikov na nedavnih diskusijskih večerih na temo »Ima dvojezičnost na Koroškem bodočnost?« na celovški univerzi bi morala spodbuditi k razmišljanju vse tiste, ki jim obstoj in razvoj slovenske narodnosti na Koroškem ni le nedeljska, praznična beseda, temveč srčna zadeva. Raznarodovanje je v preteklih letih močno napredovalo, ostajajo pa še slovenski segmenti pod debelo plastjo pepela.

Med drugimi dejavniki raznarodovanje močno pospešujejo moderne oblike komunikacije. Zaporu sprejemanja signalov slovenske televizije pa je npr. v Celovcu možno predreti z denarjem, z odkupom ponudbe kableske televizije. Slovenska narodna skupnost kot celota in vsak njen pripadnik vedno draže plačujejo tiste oblike družbene dejavnosti, ki ustvarjajo tudi slovensko pogovorno situacijo. Ekonomski mehanizmi segajo seveda tudi na vzgojno-izobraževalno področje. Večinska družba se uspešno izmika, da bi odmerila slovenski narodnosti potrebna sredstva za razvoj, sredstva, ki jih ustvarja tudi manjšina, a z njimi ne razpolaga.

V ospredju zanimanja javnosti je bila v zadnjih mesecih zahteva koroškega Heimatdiensta po redukciji dvojezičnega šolstva oz. ločevanju otrok na osnovi jezikovne pripadnosti in priznavalnega načela. To je bila hrupna akcija, ki je močno odmevala po Avstriji in tudi izven nje. Uspeh, ki ga je Heimatdienst dosegel, moramo pripisati tudi odkriti podpori svobodnjaške stranke in znatnih delov avstrijske ljudske stranke.

Vendar je tudi ta uspeh le relativen, če upoštevamo podporo imenovanih strank in članstvo Heimatdiensta. Po svojih lastnih podatkih združuje 18 organizacij s 50 000 člani, med svoje pripadnike pa prišteva še 50 000 simpatizerjev. Ob upoštevanju teh števil seveda lahko zapišemo, da le 34 % članstva in simpatizerjev podpira zahtevo organizacije po ločevanju šolarjev na osnovi jezikovne pripadnosti oziroma priznavalnega načela.

Koroški Heimatdienst hoče s svojo iniciativo doseči v prvi vrsti ločitev šolarjev, ki so se prijavili k dvojezičnemu pouku, od tistih, ki se niso prijavili. Na območju veljavnosti manjšinskega šolskega zakona za Koroško naj bi za dvojezične šolarje povsod nastali posebni razredi. Šole, na katerih v šolskem letu 1983/84 ni bilo nobenih prijav k dvojezičnemu pouku, pa naj bi kot dvojezične sploh odpadle. Heimatdienst povezuje svoj predlog še s koroškim šolskim zakonom, ki urejuje med drugim tudi minimalno število otrok na razred. To je trenutno 10 šolarjev, pri čemer so izjeme možne. Šolarji, ki v svojem šolskem okolju ne bi imeli njim ustreznega šolskega tipa, pa naj bi osnovnošolsko obveznost izpolnili v sosednjih okoliših. O izrazito negativnih pedagoških posledicah, ki bi sledile uresničitvi tega načrta koroškega Heimatdiensta, je bilo že dosti napisanega. Ukrep pa ne bi prizadel le pedagoške strani trenutne šolske ureditve na Koroškem, temveč bi imel globoke posledice predvsem v medčloveških odnosih najmlajšega rodu na južnem Koroškem. Segregacijo nikakor ne bi bilo možno omejiti na šolo in šolski čas. Med nasprotniki ločevanja šolarjev prevladuje mnenje, da bi bila segregacija na šolskem področju le prvi korak in da bi ta politika zajela tudi ostala življenjska področja prebivalstva na južnem Koroškem. Obenem so prepričani, da bi bil tak ukrep le vmesna postaja na poti do dokončne likvidacije vsake oblike dvojezičnega šolstva na Koroškem.

Koroška svobodnjaška stranka je v deželnem zboru vložila še pred iniciativo Heimatdiensta vsebinsko domala enak predlog za spremembo manjšinskega šolskega zakona za Koroško. Dvojezični pouk hoče omejiti na trinajst občin, kjer je dovoljen tudi slovenski uradni jezik. Na ostalem področju manjšinskega šolskega zakona pa naj bi bil možen le še predmetni pouk slovenščine. To bi pomenilo, da bi dvojezični pouk obstal teoretično le še v 31 šolah. Na devetih od teh pa bi odpadel, ker ne bi bilo potrebnih 10 šolarjev na razred, na 22 šolah bi bil možen dvojezični oddelčni pouk, od tega v 12 šolskih okoliših v enorazrednicah na 10 šolah, v dvorazrednicah ali kvečjemu trirazrednicah, ne bi pa bilo na Koroškem niti ene samo polne štirirazrednice dvojezične ljudske šole.

Sorodnost obeh predlogov je vidna na prvi pogled. Obstaja tesno sodelovanje med koroško svobodnjaško stranko in koroškim Heimatdienstom oz. vanj vključenimi organizacijami. Tako je na primer predsednik koroške svobodnjaške stranke Jörg Haider govoril decembra 1983 na občnem zboru brambovcov v Žrelcu o predlogu svoje stranke v koroškem deželnem zboru o spremembi manjšinskega šolskega zakona. Kmalu nato se je pričel pripravljati za ljudsko zahtevo Heimatdienst.

Na občnem zboru Heimatdiensta so zborovalci pozvali deželnozborske stranke, naj na novo uredijo manjšinski šolski zakon v smislu predloga svobodnjaške stranke. Proti koncu januarja 1984 je Heimatdienst že zahteval izvedbo ljudske zahteve, zato da bi se uveljavila »pravična rešitev za nemškogovoreče otroke in učitelje«. Javnosti je svojo akcijo sporočil sredi februarja, 22. marca 1984 pa se je predsedstvo svobodnjaške stranke opredelilo za podporo Heimatdienstu pri zbiranju podpisov. Glasilo stranke je večkrat opozorilo na veliko sorodnost med obema predlogoma. Predsednik koroškega Heimatdiensta Feldner je ob predstavitvi akcije koroške ljudske zahteve po ločenih razredih pohvalil svobodnjaško stranko in njenega predsednika.

Socialistična stranka Avstrije in avstrijska ljudska stranka se prvotno do obeh akcij vsebinsko nista opredelili. Vendar sta obe govorili o potrebnih spremembah in predvsem kritizirali Haiderja, ki da je izbral nepravi trenutek, in opozarjali na tristrankarski sporazum. Ni ju pa motila nesocialna in reakcionarna vsebina predlogov. Izjema so le mladinske organizacije obeh strank, ki so se izrekle tudi proti vsebini predlogov. Ob poudarjanju, da do sprememb mora priti, in spričo raznih modelov, ki jih ponujajo imenovane velike stranke, je na osnovi zgodovinskih izkušenj jasno, da bodo le-te škodovale koroškim Slovincem.

Z zbiranjem podpisov je koroški Heimatdienst mobiliziral pristaše desničarskih organizacij in uradna izvedba ljudske zahteve je konec 1984 soustvarila ugodno atmosfero za svobodnjaško stranko, ki je na deželnozborskih volitvah 30. septembra 1984 osvojila mandat več in povečala število svojih volilcev. Vendar bi bilo napačno, če bi mislili, da je svobodnjaška stranka zmagala na volitvah zaradi svoje zahteve po spremembi manjšinskega šolskega zakona. Vzroke je treba iskati predvsem drugje. Utemeljevanje sekretarja koroške veje avstrijske ljudske stranke, da je zgubila volitve zaradi tega, ker se ni pravočasno usedla na nacionalistični vlak, je bolj izgovor v zadregi povolitvenih dni.

Predsednik koroške socialistične stranke Leopold Wagner je ponovno menil, da sta s šolstvom na južnem Koroškem nezadovoljni obe strani »in da bo zaradi tega prišlo do sprememb«. S tem je skušal zreducirati problem na znano formulo »nezadovoljnežev« oz. »ekstremistov« na obeh straneh. Z nobeno besedo ni omenil, da želijo koroški Slovenci izgraditev sistema dvojezične vzgoje in dvojezičnega šolstva, ker trenutno stanje ne zadošča niti za obstoj manjšine kot etnične skupnosti. Za izgraditev sistema šolstva za koroške Slovence se zavzemajo na Koroškem in v Avstriji tisti, ki odklanjajo naklepe Heimatdiensta in svobodnjaške stranke. To so zlasti mladinske organizacije in politično ozaveščeni ljudje, ki so v velikem številu podpisali tudi poziv Kluba slovenskih študentov in študentk na Dunaju proti apartheidu v Avstriji.

Ob vsem tem ne moremo mimo dejstva, da so desničarske sile začele odkrito, stvarno in krajevno krčiti dvojezično šolstvo. Svojo moč črpa Heimatdienst iz dejstva, da razpolaga s simpatizerji in podporniki med vsemi deželnozborskimi strankami. Koroški Heimatdienst se je pred časom opredelil od svojega organizacijskega sekretarja inž. F. Stouraca, ki je danes predsednik koroške veje NDP. Stourac pa slej ko prej aktivno sodeluje z Abwehrkämpferbundom, eno najmočnejših organizacij koroškega Heimatdiensta in tudi tu pomaga rušiti in blatiti tisto, na kar so koroški Slovenci po drugi svetovni vojni resnično ponosni — na oboroženi antifašistični boj.

Predsednik koroškega Heimatdiensta pa nenehno poudarja svoj avstrijski patriotizem in pravi, da v njegovi organizaciji ni nacistov, da so že vsi šli skozi šolo prečiščevanja.

Dvojezični pouk je v preteklih letih postal kakovostnejši. Med učitelje so prišli absolventi zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu in tudi drugi s pozitivnim odnosom do slovenščine in slovenske kulture. Število nemško govorečih, ki prijavljajo otroke k dvojezičnemu pouku, se veča. Ta razvoj hočejo pretrgati nemško nacionalistične sile, združene v KHD in svobodnjaški stranki, z opisanim ločevanjem šolarjev po jezikovni pripadnosti, z oženjem območja veljavnosti dvojezičnega šolstva ter z zahtevo, da naj poučujejo »nemške«, to je enojezične otroke, le »nemški« učitelji. Njihova zahteva pa je tudi v popolnem nasprotju s šolskim razvojem v Avstriji in je skregana s številnimi pedagoškimi načeli.

Predloga, ki naj bi pomenila izpolnitev osnovnih določil manjšinskega šolskega zakona za Koroško, spadata v preteklo dobo. Anahronizem naj velja le na južnem Koroškem in verjetno nihče izmed njegovih iniciatorjev oz. otrok pobudnikov ne bo direktno prizadet.

Kljub nasprotjem med obema avstrijskima velikima silama (med Socialistično stranko Avstrije in Avstrijsko ljudsko stranko) na šolskem področju, moremo izluščiti neke osnovne splošne izkušnje v obveznem šolstvu, ki izhajajo iz njenega tihega soglasja:

- v prvi vrsti je to koedukcija (skupno šolanje) otrok ne glede na spol, veroizpoved in seveda tudi narodno pripadnost, zadnje je v našem primeru in za zdomce posebno pomembno;

- vključitev čim večjega števila otrok v enoten izobraževalni proces s prilaganjem učnih načrtov sedanje glavne (bodoče nove srednje) šole učnim načrtom nižje stopnje višjih šol in s tem ustvariti možnosti poklicne usmeritve s štirnajstimi in petnajstimi letom;

- forsiranje visoko organiziranih ljudskih šol (1. do 4. razred) z raznimi administrativnimi ukrepi; tudi nižje organizirane dvojezične šole so bile ukinjene, z nadaljnjimi ukrepi ravnajo sedaj iz raznih drugih, zlasti socialnih in prostorsko-političnih razlogov bolj previdno;

- šolanje otrok v tujem jeziku že v ljudski šoli; otrok naj sliši, zazna in ponavlja še en jezik;

- pospeševanje socialnega ravnanja učencev pri celotnem pouku in v vseh predmetih;

- razširitev pouka v obliki vzgoje na predšolski razred in s tem priprave na osnovno šolo, vzgoja v vrtcih postaja vse pomembnejša;

- ljudska šola posreduje prve, tehtne osnove znanja.

Predlog oziroma zakonski osnutek svobodnjakov in ljudska zahteva KHD gradita na:

- ločitvi otrok po narodnostni pripadnosti in zahtevata ločeno šolanje otrok;

- namesto integracije otrok v skupno šolo zahtevata ponovno ločevanje zaradi narodnostne pripadnosti;

- možne so le nizko organizirane ljudske šole;

- izrinjenje drugega, v deželi domačega jezika, ki ga nemški otroci ne smejo niti slišati, kar je glavno ozadje predloga;

— namesto pospeševanja socialnega ravnanja prakticira asocialno zadržanje;

— čim manj popolna sta vzgoja in izobraževanje za slovensko narodnostno skupnost, tem bolje je;

— materinščina postaja za del slovenskih otrok izbirni obvezni predmet že na prvi stopnji ljudske šole.

V uvodu in v obrazložitvah predloga skušata koroški Heimatdienst in Svobodnjaška stranka zbuditi vtis zelo razširjenega in razvejanega dvojezičnega šolstva na Koroškem. V bistvu pa hočeta odpraviti zadnje ostanke dvojezičnosti v sedanji obliki in vpeljati ločeno obvezno šolo po narodnostni pripadnosti oziroma volji in odločitvi staršev. Nikjer ne povedo, da dvojezična šola obstaja le na prvih treh stopnjah ljudske šole in da se na četrti stopnji ljudske šole in na vseh stopnjah glavne šole slovenščina poučuje kot predmet. Šolarji, ki jih vzgojni upravičenci niso prijavili k dvojezičnemu pouku, naj bi bili še v tistih trinajstih občinah, kjer naj bi po volji svobodnjakov obstajala možnost ustanovitve dvojezičnih oziroma slovenskih šol, obvarovani pred tem, da v šoli oz. v razredu slišijo slovensko besedo. Sedanja oblika ljudske šole, razreda ali oddelka, ki pozna enojezični in dvojezični tip v eni in isti šoli, razredu ali oddelku, naj bi nadomestile ločene šole, poleg tega pa iz uvoda zakonskega osnutka, tj. iz členov samih in obrazložitev, razberemo, da gre za zožitev nekoč tako hvaljene pravice staršev do izbire le enega učnega jezika. Koroški Slovenci pa so se odločili za dvojezičnost z vsemi ustanovnimi strankami druge avstrijske republike, ko svobodnjakov in Heimatdientsta ni bilo še nikjer.

Prvi člen v predlogu svobodnjakov zahteva ločene šole oziroma razrede. Drugi in tretji člen označujeta območje, na katerem se lahko ustanovijo ljudske in glavne šole, ki pridejo posebej v poštev za manjšino. Peti in šesti člen sta povezana z drugim in tretjim, govorita pa o številu šolarjev na razred. Očitno se podpisani svobodnjaški poslanci bojijo navala z juga na njihov šolski anahronizem, kajti potrebno število šolarjev za ljudske in glavne šole s čisto slovenskim učnim jezikom naj bi sestavljali le šolarji z avstrijskim državljanstvom. To so pobrali pri določilih, ki veljajo za zvezno gimnazijo za Slovence.

V obrazložitvah navajajo dokument UNESCA z dne 15. decembra 1960, ki pravi, da »iz jezikovnih vzrokov ločene šole« še niso diskriminirajoče za manjšino. Seveda bi lahko iz tega in številnih drugih novejših dokumentov iste organizacije navajali druge citate. Uместno pa je vprašanje, ali obstaja listina UNESCA, ki označuje »skupne dvojezične šole« kot za večino diskriminirajoče?

Po izpeljavi ljudske zahteve koroškega Heimatdientsta, ki je identična z vsebino predloga koroške svobodnjaške stranke, je pričakovati, da bo svobodnjaška stranka svoj predlog v koroškem deželnem zboru obnovila. Poslovnik deželnega zbora namreč pravi, da predlogi, ki niso bili obravnavani v legislativni periodi, v kateri so bili vloženi, ne bodo avtomatično obravnavani v novi funkcijski periodi.

Poleg že imenovanih mladinskih organizacij in posameznikov se na Koroškem in v Avstriji edino Komunistična stranka Avstrije in Alternativna lista Avstrije zavzemata za izpopolnitev vzgoje in izobraževanja za koroške Slovence in s tem za dvojezičnost.

Ob vsem tem pa ne smemo prezreti, da je šolska problematika, da so vprašanja inštitucionalizirane socializacije mnogo širši in da se domala dnevno rešujejo v tistem soglasju med dvema velikima avstrijskima strankama. Kakor nas boli vsak glas, ki je bil oddan za odpravo sedanje dvojezične šole na Koroškem, tako slovensko narodno skupnost prizadevajo v dobršni meri vsi »tihi« ukrepi avstrijskih šolskih oblasti. Ti so v preteklosti nemalokrat hudo prizadeli tudi dvojezično šolstvo na Koroškem.

Tako je npr. v mesecih julij—september 1984 ministrstvo za pouk in umetnost razposlalo tri osnutke odredb o učnih načrtih in niti o enem ne moremo trditi, da ni v neki meri diskriminacijski za koroške Slovence. Ministrstvo je predlagalo glede učnega načrta za nižjo stopnjo splošnoizobraževalnih višjih šol 15. novelo

od leta 1964 naprej, za višjo stopnjo pa bo to deveta novela od leta 1970 naprej. Neenakost v osnutku novele obstoji za zvezno gimnazijo za Slovence v tem, da predvideva nižje število jezikovnih ur za oba jezika v primerjavi z drugimi šolami istega tipa v Avstriji ob istem obsegu učne snovi.

V osnutku predlagani učni načrt za živi tuji jezik »slovenščina« na glavnih šolah je v primerjavi z učnimi načrti, denimo, za angleščino in francoščino prava sirota in nedomišljen kot oni za nižjo stopnjo zvezne gimnazije za Slovence. Oba sta praktično kopija učnega načrta za nemščino na teh šolah z malenkostnimi korekturami.

Spreminja se tudi učni načrt zavoda za vzgojiteljice v otroških vrtcih, kjer je slovenščina prosti predmet in se poučuje na ravni tujega jezika tudi za učence s slovenskim materinim jezikom.

Avstrijski šolski sistem se je v preteklih dveh desetletjih temeljito spremenil tako glede na obseg šol kot na kvaliteto pouka. Pripadniki slovenske narodne skupnosti so bili delno deležni teh izboljšav, narodna skupnost kot celota pa skoraj nič. Kljub številnim vlogam slovenskih osrednjih organizacij na šolske oblasti je v bistvu ostalo vse pri starem.

S tem hočem opozoriti le na eno: poleg hrupnih akcij moramo stalno spremljati tudi tiste korake šolske oblasti, ki sicer nikoli ne prodrejo v javnost ali pa šele tedaj, ko je za poseg že prepozno. Zaradi nenehnih sprememb na šolskem področju je vsak prikaz razvojnih problemov dvojezičnega šolstva na Koroškem nepopoln in nekoliko zastarel.

Na območju, kjer velja manjšinski šolski zakon za Koroško, ne obstaja niti en sam javen dvojezični vrtec. Tri obstoječe privatne dvojezične vrtce vzdržujejo slovenske oz. cerkvene ustanove. To so vrtci v Celovcu, Šentprimožu in Šentpetru. V njih je prostora za približno 100 predšolskih otrok; ta zmogljivost se bo povečala z izgradnjo vrtca v Šentpetru, ki ga vzdržujejo slovenske šolske sestre ob pomoči NskS, in z gradnjo vrtca v Škoficah ter drugega vrtca v Celovcu, objektov SŠD v Celovcu. Šele če ob tem pomislimo, da je na Koroškem 66 šolskih okolišev, kjer so šolarji prijavljeni k dvojezičnemu pouku oziroma slovenskemu pouku, lahko doumemo, kolikšen je obseg problematike predšolskega varstva in vzgoje otrok. Seveda mreža javnih občinskih vrtcev ni tako gosta kot šolska, vendar jih je precej. V enem samem, v Šmihelu pri Pliberku, je občina z namestitvijo kvalificirane dvojezične vzgojiteljice upoštevala narodnosti sestav prebivalstva. Če pa je ta na dopustu, je poldnevni vrtec v Šmihelu enojezičen. Zelo čuden je bil tudi odnos zveznega zavoda za vzgojiteljice do prvih gojenk, ki so na tej šoli delale izpit iz slovenščine. Morale so podpisati izjavo, da jim izpit ne prinaša nikakršnih pravic. Slovenščina je na tej šoli prosti predmet z dvema tedenskima urama. Predmetnik ne upošteva posebnih potreb dvojezične vzgoje v vrtcih. Poleg tega je nadzorna oblast neformalno odvzela celovškemu vrtcu status vrtca za prakticiranje. Šola ne pošilja več gojenk na prakso v ta dvojezični vrtec.

Osrednji organizaciji koroških Slovencev menita, da mora zvezni zavod razen za temeljito jezikovno izobrazbo deklet, ki z dvema tedenskima urama gotovo ni omogočena, poskrbeti še za metodično-didaktično usposobitev gojenk za vodenje dvojezičnih vrtcev oz. dvojezičnih skupin v vrtcih. V posameznih občinah se starši zavzemajo za dvojezično vzgojo v obstoječih občinskih vrtcih. Najbolj znana je akcija staršev na Bistrici v Rožu. Lokalne, deželne in zvezne oblasti te zahteve zavračajo ali pa se do njih ne opredeljujejo. Izgovarjajo se na manjkajočo zakonsko podlago za javne dvojezične vrtce, spravljajo v ospredje vprašanje pristojnosti ali pa se izmikajo na druge načine.

Vzdrževanje vrtcev zahteva precej finančnih sredstev. Tudi tu so ogromne razlike med občinskimi in privatnimi vrtci glede podpor. Za primer navajamo le občino Šentjakob v Rožu. V vrtcu slovenskih šolskih sester je zaradi omejenih prostorskih kapacitet le 35 otrok, od teh jih prihaja iz občine 30, medtem ko so ostali iz okoliških občin. V občinskem vrtcu je bilo v šolskem letu 1983/84 od 43 do 22 otrok. Vrtec ima v zimskem semestru dve skupini, v poletnem času pa nekaj

varovancev odpade. V šentjakobški vrtec pa prihajajo otroci tudi iz sosednje rožeške občine. Občina podpira privatni dvojezični vrtec slovenskih šolskih sester s 35 000,— šilingov letno, za vzdrževanje svojega lastnega enojezičnega vrtca pa potroši poleg prispevkov staršev še 800 000,— šilingov. Dodamo naj še to, da občinski mandatorji — ne le slovenski — pošiljajo svoje otroke v zgleden dvojezični vrtec in ne v enojezični občinski. Podobno je razmerje glede financ tudi med občinskim vrtcem v Škocjanu in vrtcem Slovenskega šolskega društva v Šentprimožu. Nekaj podpore dobivajo vsi privatni in občinski vrtci od dežele. Ta podpora ne izenačuje neenakih razmer, saj je za vse enaka in znaša letos 40 168,— šilingov na skupino. Neenakopravnost med občani ene in druge narodnosti se torej uradno prakticira, kar zadeva finančno stran, že pri najmlajših.

Na Koroškem toliko poudarjena »pravica staršev« se ne upošteva v primerih, ko bi utegnili postati vzvod za izboljšanje položaja pripadnikov slovenske narodnosti in položaja tistih, ki se trudijo za učenje in upoštevanje obeh deželnih jezikov. »Občine, ki vrtce vzdržujejo, slovenščini kot jeziku vzgoje niso pripravljene dati ali priznati enakopravnega mesta. Zato morajo ugotoviti otroci že v predšolski dobi v prvi javni ustanovi, ki jo poznajo, da je slovenščina podrejena nemščini. Otroci, ki govorijo slovensko, dobijo prvi sunek v smer odtujevanja od materinščine, otroci z nemško materinščino pa tudi spoznajo, da je slovenščina v očeh javnosti brez ugleda in pomena.« (Dunaj: Manjšina z odrezanim jezikom, koroško mladje 51).

Omenili smo že celovski dvojezični otroški vrtec, ki ga je ustanovilo društvo »Naš otrok« ob podpori obeh slovenskih osrednjih organizacij koroških Slovencev. Društvo organizira tudi dopolnilni pouk slovenščine za otroke slovenskih staršev v Celovcu in za tiste otroke, ki jim nemško govoreči starši skušajo omogočiti, da bi se naučili drugega deželnega jezika.

V Celovcu bo odprl novembra 1984 svoja vrata drugi dvojezični vrtec, ki ga ustanavlja Slovensko šolsko društvo. Načrtovano je, da bodo vzgojno delo vrtca spremljali znanstveni delavci celovške univerze. Cilj znanstvene spremljave dela vrtca pa je, da bi prišli do osnovnih, znanstveno utrjenih spoznanj pri posredovanju dvojezičnosti najmlajšim, kar bi imelo gotovo ugodne posledice za druge vrtce na Koroškem. V Celovcu že nekaj mesecev deluje iniciativna skupina za javno dvojezično osnovno šolo v Celovcu, ki pa so jo oblastniki, na veliko veselje koroškega Heimatdiensta, enostavno proglasili kot protizakonito, ker je deželni zakon k manjšinskemu šolskemu zakonu za Koroško ne pozna. Ta namreč našteva vse dvojezične šolske okoliše. Noben zakon seveda ne prepoveduje javne dvojezične osnovne šole v Celovcu. Te dejavnosti v koroškem glavnem mestu na eni strani dobro dokumentirajo migracijske tokove med koroškimi Slovenci in dejstvo, da se nekaj Slovencev v Celovcu začena upirati pravilom ponemčenja, na drugi pa ponazarjajo, kako malo je vredna pravica staršev, če jo zahtevajo za svoje otroke slovenski starši in tisti, nemško govoreči, ki se želijo naučiti drugega deželnega jezika tudi v Celovcu. Ob tem velja opozoriti tudi na naraščajoče število dijakov zvezne gimnazije za Slovence, ki so doma v Celovcu.

Posebno ob sprejetju sedme novele zakona o organizaciji šolstva se je ponovno izkazalo, da slovensko narodnost načrtno izključujejo iz razvojnih in modernizacijskih tokov na področju vzgoje in izobraževanja. Novela naj bi pomenila nov vrh v razvoju avstrijskega šolstva in prevedla razne šolske poizkuse v regularni šolski sistem. Zajela je vzgojo in izobraževanje od tako imenovane predšolske stopnje pa tja do ureditve dopolnilnega izobraževanja učiteljstva prek pedagoških inštitutov.

O končni vsebini novele so bila mnenja med vladno socialistično stranko in opozicionalno ljudsko stranko deljena. Medtem ko je tedanji minister za pouk in umetnost, sedanji kancler Sinowatz optimistično menil, da je v noveli uspelo urediti domala vse predstave stranke o enakopravnem šolskem sistemu, je njegov kontrahent vedel povedati, da je opozicija oskubila novelo na način, kot to otroci storijo po praznikih z novoletno jelko. Na njej ne ostane ničesar.

Dejansko so močno omejili možnost vstopa v predšolski razred. V ta razred morejo sedaj sprejeti le šoloobvezne, a ne za šolo sposobne otroke. Prvotno naj bi obiskovali ta razred tudi otroci istega letnika, rojeni med 1. septembrom in 31. decembrom. Te starši sedaj lahko vpišejo v prvi razred in šele, če ne morejo slediti, jih premestijo na predšolsko stopnjo. Predšolsko stopnjo so tako degradirali ne neke vrste šolsko »pripravnico« z negativnim obeležjem. Na območju veljavnosti manjšinskega šolskega zakona za Koroško obstaja v nekaterih šolskih okoliših predšolska stopnja. Šele po dolgih postopkih je uspelo, da je šolska oblast na tej stopnji regularne šole uvedla dvojezičnost za tiste učence, ki so jih starši naknadno prijavili k dvojezičnemu pouku. O učnem načrtu za predšolsko stopnjo pa je treba reči, da je glede na dvojezičnost vse prej kot zadovoljiv. To, kar šolska oblast imenuje učni načrt, je v resnici površna adaptacija splošno veljavnega, ki naravnost bode v oči. Poleg tega imajo učitelji na splošni predšolski stopnji na voljo detajlno izdelano učno-vzgojne načrte, imajo ustrezne učne pripomočke, skratka vse možnosti za uspešno delo. Vsega tega za dvojezične učence ni. Ravnatelj šol sprva tudi niso opozarjali staršev na možnost dvojezičnega šolanja, ker ni bilo nobenih uradnih navodil.

Odločilnega pomena za nadaljnji razvoj otrok je gotovo obvezna šola, ki jo v Avstriji delijo navadno na štiriletno ljudsko, na štiriletno glavno šolo in na politehnični letnik. Vsi nižji razredi splošnoizobraževalnih višjih šol veljajo za obvezno šolo. Politehnični letnik obiskuje le malo šolarjev, pač tisti, ki ne vstopijo že prej v splošnoizobraževalno višjo šolo, ali tisti, ki po končani glavni šoli ne gredo na kako srednjo ali poklicnoizobraževalno višjo šolo.

Zgodovina obvezne dvojezične šole na južnem Koroškem je znana. Njena ukinitvev leta 1958 je odvzela pomembnemu številu otrok s slovenskim maternim jezikom vsakršno elementarno vzgojo v materinščini. Socialni pritisk in drugi dejavniki so blokirali prijavo k dvojezičnemu pouku. Slovenščino in slovensko kulturo so desetletja potiskali ob rob, ju sramotili in jima načrtno preprečevali pot v šolo oziroma do slovenskih otrok. Položaj se le delno spreminja na bolje.

Veliko dejavnikov mora delovati in biti usklajenih, da slovenščina pridobi ugled in veljavnost. So šole, na katerih leta ni bilo večjega števila prijav k dvojezičnemu pouku, zdaj pa se število prijav veča in dosega pomemben delež. Za primer naj navedem Žvabek (1984/85 vseh 28 učencev prijavljenih k dvojezičnemu pouku) in Žitaro vas. Pomembna dejavnika, ki vplivata na število prijav, sta razgibanost zunajšolskega mladinskega kulturnega dela in odprt pozitiven odnos učitelja(jev) do slovenščine in slovenske kulture. Uspehe dosejajo dvojezični učitelji, ki znajo razložiti prebivalstvu prednosti dvojezičnosti in so politično toliko šolani, da poznajo mehanizme političnega delovanja ter se zato ne ustrašijo ne »dobronamernih« opominov ne odprtega ali prikritega nasprotovanja.

Dvojezično na prvih treh stopnjah ljudske šole poučujejo tiste učence, ki jih starši pri vpisovanju ali ob predvidevanih terminih ustno ali pisno prijavijo pri ravnatelju šole. Kako učitelji zmorejo pouk, bi zmoogli povedati le sami.

V glavnem pa navajajo dvojezični ljudskošolski učitelji naslednje probleme: znanje slovenščine prijavljenih je zelo različno, manjka ustreznih učbenikov za dvojezični pouk, število jezikovnih ur je glede na dvojezičnost prenizko odmerjeno, število učencev na razred naj bi se zmanjšalo.

V preteklih letih je šolska nadzorna oblast poizvedovala o znanju slovenščine otrok, ki jih starši na novo prijavijo k dvojezičnemu pouku, in pri tem uveljavila tri kategorije učencev, ki so jih prevzeli tudi učitelji: učenci z znanjem slovenščine, učenci s slabim oz. pomanjkljivim znanjem slovenščine in učenci brez znanja slovenščine. Vsi ti se sedaj poučujejo poistem kopitu, če učitelji po silj razmer ne najdejo diferenciranega pristopa do njih. Na voljo imajo vsi iste učbenike. V istem razredu sedijo praviloma še učenci, ki k dvojezičnemu pouku niso prijavljeni. Zato ni čudno, da šolska nadzorna oblast stalno poudarja, kako dobri in vestni načrtovalci pouka so in morajo biti dvojezični učitelji. Veliko »pomoči« pa niso deležni. Analiz temeljnih didaktičnih in metodoloških problemov dvojezič-

nega poučevanja na Koroškem pa kljub njegovemu 40-letnemu obstoju ni. To je edini tip šole, ki v Avstriji izhaja brez pomoči pedagoške in psihološke znanosti, spodbujene in podprte od šolske uprave. Obstaja nekaj krajših raziskav iz novejšega časa, ki pa ostajajo domala vse na ravni opisovanja problemov, ker je dostop v šole skorajda nemogoč.

Učbeniki za dvojezični pouk so delno močno zastareli in z majhnimi izjemami po opremi zaostajajo za enojezičnimi. Cena teh učbenikov je visoka, tako da se dvojezični učitelji nikoli ne morejo držati finačnega okvira akcije brezplačnih šolskih knjig. Večino učbenikov je založila Družba sv. Mohorja, ki se je s tem precej zadolžila, avtorji pa tako ne smejo računati s honorarjem za delo, ki pa ga opravi poleg službenih obveznosti. Učbeniki so kljub nizki nakladi dolgo v prometu in tako ni čudno, da domala do danes orjejo kmetje v slovenskem učbeniku s konjsko vprego, da žanjice pridno žanjejo in povezujejo snope, medtem ko sta v paralelnem učbeniku za nemščino na delu orjaški traktor in kombajn.

Solarjem, ki obiskujejo dvojezični pouk oziroma pouk slovenščine, je poleg omenjenih in opisanih šolskih knjig na voljo še šolski list »Mladi rod«. Z njim so imeli uredniki v preteklih letih velike finančne težave. Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem sta kar nekaj let založila denar za primanjkljaj, dokler ga ni poravnalo zvezno ministrstvo za pouk in umetnost. Organizacijama so vdrnili denar. Zdi se, da so sedaj največje finančne težave premagane. Kako malenkostne so bile koroške šolske oblasti v zadevi »Mladega rodu«, dokazuje primer, ko se je moral urednik lista zagovarjati zaradi uporabe izraza »novoletna jelka« namesto »božično drevesce«. Ob tem je treba vedeti, da je nemški šolski list v približno istem času uporabil enakoverden nemški izraz, pa se zaradi tega ni niti najmanj zamajal meščanski družbeni sistem v deželi in državi. Na Koroškem so takoj zaslutili import tuje ideologije, seveda le v primeru »Mladega rodu«, medtem ko urednikov nemškega lista gotovo nihče ni klical na zagovor.

Pred leti so uvedli za vse ljudske šole v Avstriji enak predmetnik. S tem je propadel specialni predmetnik za dvojezično ljudsko šolo, ki je bil pozitivna dediščina še iz rajneke monarhistične Avstrije. Dvojezični učitelji so izgubili pomembno število jezikovnih ur, ki jih za učni uspeh v obeh jezikih nujno potrebujejo. Na 3. in 4. stopnji so uvedli s sprejetjem sedme novele o ogranizaciji šolstva še angleščino z eno tedensko uro. Že prej so v predmetnik vključili prometno vzgojo in ročnost za dekleta in fante, razširili pa so tudi število izbirnih predmetov in neobveznih vaj. Vse spremembe so vplivale oz. vplivajo tudi na dvojezično osnovno šolo. V komentarjih in opombah k posameznim zakonom in odredbam šolske oblasti poudarjajo npr. pomen predšolske vzgoje za učni uspeh. Pri tem izhajajo iz pedagoško zelo pravih ugotovitev, ki pa na dvojezičnem področju naenkrat nimajo veljave, ker je tu položaj »popolnoma« drugačen. To velja zlasti za izobraževanje v materinščini in za upoštevanje otrokovega jezikovnega in spoznavnega sveta posebno pri začetnem pouku.

V smislu splošne usmeritve v šolski politiki sta Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem v svojem stališču k osnutku sedme novele o organizaciji šolstva predlagala, da bi bila predšolska stopnja na območju veljavnosti manjšinskega šolskega zakona dvojezična, da bi se povrnil k staremu številu jezikovnih ur, da bi intenzivneje pripravljali učbenike za dvojezično šolo. Za uspešnejše delo šole pa sta predlagala, da se postavi na znanstvene osnove in da se v teku let raziščejo in analizirajo vsi problemi dvojezične vzgoje in šole, zato da bi jo izboljšali in razvili.

Načelo, da se naj k dvojezičnemu pouku prijavljeni poučujejo v sorazmerno enakih delih v obeh jezikih, se v nekaterih predmetih ne upošteva. Kdo je na Koroškem npr. že videl dvojezični učbenik iz računstva?

Najbolj ponosni so načrtovalci šolstva v Avstriji na »novo glavno šolo«, ki ji skušajo prilepiti tudi naziv »srednja šola«. Bistvena sprememba v primerjavi s prejšnjo glavno šolo je, da so ukiniteli dvosmernost v vseh predmetih in jo nadome-

stili z zmogljivostnimi skupinami v glavnih predmetih, to je v nemščini, angleščini in matematiki. Prva zmogljivostna skupina nove glavne šole naj bi bila po zahtevnosti in vsebini učnih načrtov v naštetih predmetih enaka nižjim razredom splošnoizobraževalnih višjih šol. Prehod na te šole bi bil s tem za vse učence prve zmogljivostne skupine olajšan oz. sorazmerno lahek.

Med naštetimi predmeti kljub opozorilu osrednjih organizacij koroških Slovencev ni slovenščine. Šele s šolskim letom 1983/84 so na enj izmed pliberških glavnih šol uvedli šolski poizkus iz slovenščine. Slovenščina se poučuje v dveh zmogljivostnih skupinah. O kakšni znanstveni oskrbi tega šolskega poizkusa ni dosti slišati. Taka »znanstvena oskrba« je običajna pri vseh šolskih poizkusih.

Slovenščina se na glavnih šolah poučuje kot predmet s štirimi oz. tremi tedenskimi urami za tiste, ki jih starši prijavijo. Problemi pri poučevanju so glede na obseg znanja prijavljenih podobni kot na ljudski šoli. Poleg tega pogosto združujejo učence več razredov v enem razredu z oddelčnim poukom. Ni treba posebej poudarjati, da so to obrobne ure konec tedna. Tudi za glavno šolo primanjkuje primernih učbenikov.

Nova glavna šola bo postala stvarnost šele v šolskem letu 1985/86. Že pred sprejetjem sedme novele so znanstveni delavci pedagoške stroke opozarjali na problematičnost uvedbe zmogljivostnih skupin. Navdušenost za novo glavno šolo plahni medtem tudi med administracijo, svoj načelni dvom je naznanil še za časa svojega ministirovanja prosvetni in kulturni minister Zilk, tedanji dunajski župan.

Vse kaže, da reform na področju obveznega šolstva v Avstriji še ne bo tako hitro konec. Reformo so pripravljali mnogo let, v šolah so delali poizkuse, sedaj pa se reforma minimalizira na prilagajanje osnovnega in višjega šolstva trenutnim zahtevam tržišča oz. gospodarstva.

Na deveti stopnji obvezne šole, v politehničnem letniku, slovenščine ni. Ob sklepanju manjšinskega šolskega zakona za Koroško te stopnje še ni bilo, kot tudi ne posebnih šol za prizadete. Tudi na teh je slovenščina prava izjema.

K celotnemu sektorju obveznega šolstva je treba pripomniti naslenje: na Koroškem je glavni problem dvojezičnega šolstva vprašanje motivacije staršev. Omenili smo pritiske na vzgojne upravičence. Slovenščina ni pozitivna postavka, politično je oporečna in ima še vrsto umetno ustvarjenih negativnih predznakov. Pritisku in negativni propagandi podlegajo starši, ne šoloobvezni otroci. Morda tu in tam tudi šolarjem manjka prava motivacija za učenje drugega deželnega jezika. Številni dvojezični učitelji pravijo, da so neprijavljeni otroci pripravljani aktivno sodelovati pri dvojezičnem pouku. Te morajo učitelji sedaj zaradi zakonskih predpisov odvrčati od tega in jih naravnost demotivirati za učenje v obeh jezikih, kar na šolanje gotovo ne vpliva ugodno.

Tisti, ki se zavzemajo za dvojezičnost, bi predvsem morali sodelovati s starši. Približno sicer vemo, iz kakšnih nagibov odklanjajo dvojezičnost. Ni pa nobene obsežne akcije, ki bi združevala starše in jim obrazložila mehanizme pritiskov in negativne propagande. Verjetno je veliko odvisno od okolice in tistih, ki v sosesčini ustvarjajo vaško mnenje. Prikrite oblike prisile bi bilo potrebno razkriti in ustvariti dobro vzdušje za slovenščino in slovensko kulturo.

Drugi deželni jezik vzbuja pozornost, ljudje se ozirajo, če kdo na cesti, v javnosti odpre usta in govori slovensko. Ti pogledi in to oziranje ni vselej nujno negativno, lahko je tudi radovednost in solidarnost. Mnogi doživljajo, da je odprt in svoboden odnos do lastnega jezika najboljšo sredstvo pri premagovanju osebnih tegob in obzirnost do sosesčine. Ugled slovenščine raste. Temu razvoju obvezna šola na Koroškem in starši le počasi sledijo. Za posameznike, tudi iz vrst nemško govorečih, ni več utopija, da se v južnokoroških šolah obnovi obvezna dvojezičnost ob upoštevanju pogojev, pod katerimi se naj bi dvojezičnost na prvih stopnjah osnovne šole razvijala. Za politične delavce iz vrst večinskega prebivalstva so to seveda slej ko prej »slovenske« sanje, utopija skrajnežev.

Koroški Slovenci se zavzemajo za razvoj obstoječe dvojezične šole oz. šolstva, ki jim je trenutno na voljo. Menijo, da je za področje osnovne šole najboljša

ureditev, kakšno so sprejele demokratične sile po zlomu nacizma, tj. obvezna dvojezična šola za južno Koroško. V tej zvezi naj opozorim le na brošuro »Hände weg von der zweisprachigen Schule/Roke proč od dvojezične šole«, ki jo je maja 1984 izdal Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu.

V preteklem letu je bilo pogosto opozorjeno na problem poklicno usmerjenega šolanja pripadnikov slovenske manjšine na Koroškem. Zahteva po ustanovitvi dvojezične trgovske akademije je kljub dvojezičnemu kolegiju na celovški trgovski akademiji odprta. Potrebne priprave so zaključene, razpoloženje za njeno ustanovitev med pedagogi in šolsko administracijo je pozitivno. Politične odločitve, ki je sedaj nujno potrebna, pa ni.

V preteklih letih smo pogosto opozarjali na veliki pomen zvezne gimnazije za Slovence za slovensko narodno skupnost na Koroškem. Šola je pripomogla do obnove inteligenčnega potenciala med Slovenci na Koroškem. Podvržena je seveda vsem reformam avstrijskega šolskega sistema, kolikor zadevajo splošno-izobraževalne višje šole. Nižji razredi trenutno dobivajo nove učne načrte in želeli bi bilo, da bi bili za slovenščino boljši, kot so bili objavljeni v osnutku. Na šoli uporabljajo številne nemške učbenike. Šola postaja tako dvojezična, čeprav je učni jezik slej ko prej slovenski. V gimnazijo prihajajo učenci, ki ob vstopu le slabo ali pa tudi ne obvladajo slovenščine. Znanje slovenščine po ugotovitvah deželnega šolskega sveta na osnovnih šolah pada, kar ima tudi posledice za zvezno gimnazijo za Slovence. Zveza slovenskih organizacij in Narodni svet koroških Slovencev sta med drugim predlagala, da se na prvih dveh stopnjah intenzivira pouk slovenščine in nemščine z delitvijo razredov kot v primeru živega tujega jezika, ko se razred deli pri 32 učencih.

Vse premalo pozornosti posvečajo koroški Slovenci splošnoizobraževalnim in poklicnoizobraževalnim višjim šolam, na katerih je slovenščina ali alternativni obvezni predmet namesto drugega tujega jezika ali pa prosti predmet. Navadno se učenci, prijavljeni na oba načina, poučujejo v enem in istem razredu. Teh šol je na Koroškem nekaj, omenjam le celovško trgovsko akademijo, isti tip šole v Velikovcu in velikovško gimnazijo. Njihovo število pa nikakor ni tako, da bi ga v prihodnje smeli prezreti.

V Šentpetru pri Šentjakobu deluje dvojezična srednja šola za gospodarske poklice konventa slovenskih šolskih sester s pravico javnosti. Šolo obiskujejo le dekleta, odprta pa je tudi fantom. Šolske sestre vodijo tudi enoletno gospodinj-sko šolo v Šentrupertu pri Velikovcu. S problemi obeh šol osrednji organizaciji koroških Slovencev domala nista seznanjeni.

Občasno se med koroškimi Slovenci ponovi zahteva po obnovitvi privatne kmetijske šole s pravico javnosti v Podravljah. Šola je bila ukinjena zaradi pomanjkanja naraščaja kmalu potem, ko ji je oblast priznala pravico javnosti. Koroške kmetijske šole pa so trenutno dobro obiskane. Vanje zahajajo tudi sinovi slovenskih kmetov. Jasno pa je, da podraveljska šola ne bo nikoli več zaživela v obliki, v kakršni je obstajala. Za to ji primanjkuje osnovni koncept.

V prihodnje bi morali bolj načrtno razmišljati in razpravljati tudi o usposabljanju dvojezičnih učiteljev in učiteljev slovenščine na zvezni pedagoški akademiji v Celovcu. Program njihovega usposabljanja bi se gotovo dal razširiti in poglobiti.

Pomembno mesto zavzema tudi dopolnilno izobraževanje aktivnih učiteljev. Razvoj bo v doglednem času moral privedi do ustanovitve posebnega oddelka za dvojezične učitelje in učitelje slovenščine v okviru zveznega pedagoškega inštituta. Regionalna delovna skupnost dvojezičnih učiteljev slovenščine, ki je začela delovati na tem inštitutu, je le predhodna stopnja za lastni oddelek.

Po letih je uspelo pritegniti k formuliranju in reševanju šolskih vprašanj pomembno število dvojezičnih in predmetnih učiteljev. Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem se lahko zaneseta na njihovo pomoč v teh vprašanjih. Letos je bil z ustanovitvijo društva »Mladi rod« in ustanovitvijo »Združenja pedagoških delavcev« storjen pomemben korak naprej. Prek teh društev imajo dvojezični učitelji vse možnosti da se enakopravneje in

bolj odgovorno vključijo v oblikovanje šolskih potreb in lastnega vzgojno-izobraževalnega programa koroških Slovencev.

Kaj bi se moralo kratkoročno zgoditi, da bi zagotovili obstoj državnega izobraževalnega sistema za slovensko narodno skupnost na Koroškem in pospešili njegov razvoj? Predvsem bi bilo treba dosledno upoštevati zakonske predpise na področju šolstva. Vzgojni in izobraževalni sistem bi bilo treba pojmovati kot celoto, kot je to pač v Avstriji običaj. Napredek bi se dal doseči na področju učbenikov in učnih pripomočkov. Na sektorju višjega šolstva bi ponudbo za slovensko narodno skupnost mogli razširiti, kar bi bilo gotovo tudi v interesu načrtna politike zaposlovanja.

Storiti bi morali vse, da bi v razprave o državnem izobraževalnem sistemu za slovensko narodno skupnost na Koroškem vnesli več pedagoških pogledov ter pogledov o medčloveških odnosih.

Celotno dvojezično šolstvo bi bilo treba postaviti na solidno teoretično osnovo.

Narodna skupnost sama bi morala storiti vse in odpraviti tiste pomanjkljivosti šolstva, kolikor jih lahko. To je možno le na temelju odkrite razprave. Ne nazadnje bi morali zastopniki šolske oblasti in manjšine stalno razpravljati o vseh odprtih vzgojnih in izobraževalnih vprašanjih, ki zadevajo slovensko narodno skupnost na Koroškem.

Ob gospodarskem razvoju v Avstriji in še posebej na južnem Koroškem se po našem mnenju slovenskim organizacijam na Koroškem naravnost vsiljuje vprašanje kadrovanja.

Odločilna bo politična volja, če se naj izboljša vzgojni in izobraževalni sistem za slovensko narodno skupnost na Koroškem. To bo najprej možno, če se bodo vsi povrnili na izhodišča iz leta 1945, ko so bili družbeni dejavniki voljni, da dajo prebivalstvu južne Koroške osnovne možnosti za izobrazbo v materinščini in za priučenje drugega deželnega jezika ne glede na narodno pripadnost. Bil je to tisti čas, v katerem je državni kancler dr. Karl Renner v dopisu Osvobodilni fronti za Slovensko Koroško z dne 26. novembra 1945 zapisal, da bosta država in vlada Koroške tekmovali, da ugodita njenim kulturnim zahtevam.

Summary

TRENDS AND PROBLEMS IN THE DEVELOPMENT OF SCHOOLING IN CARINTHIA/KOROŠKA

In discussing the cultural-instructional system available to the Carinthian Slovenes, we must in the first place take account of the sociopolitical conditions that are prevalent in Carinthia/Koroška as well as in the whole of Austria. In Carinthia/Koroška the forces that are adverse to the minority demand the encroachment upon the territorial validity of minority school law currently in force in Carinthia/Koroška, trying to enforce the segregation of schoolchildren in schools and classes according to their language affiliation, and the teaching where »German« children are taught by »German« teachers. The implementation of such claims would bring about the obliteration of the last traces of once-compulsory bilingual schooling on the precisely delimited territory of southern Carinthia/Koroška, a gradual formation of central schools, and within a span of a few generations a complete downfall of minority schooling in Carinthia/Koroška. The preceding activity is therefore out of accord with Article 7, Paragraph 5 of the Austrian State Treaty. To make matters worse, minority schooling in Carinthia/Koroška has been affected also by the legal and administrative measures adopted by school authorities on the levels of both the state of Carinthia/Koroška and the Republic of Austria; these measures are of course coordinated. Following the abolition of the compulsory bilingual school, the Slovene minority was virtually excluded from broader modernization trends that made themselves felt within the framework of schooling in Austria. The forces opposing the minority call for the enactments to legalize such a schooling for the Slovenes living in Carinthia/Koroška as is diametrically opposed to the general Austrian schooling. In this way the Slovenes would have to be contented with an anachronistic school system based on the segregation of children, patterned after the South African example.

The Carinthian Slovenes have been granted no public bilingual nursery schools; bilingualism on the level of compulsory schooling is limited to children entered for the first three grades of the primary school, while at the preschool level bilingualism was only

introduced (an embryo development, to be sure) after the parents had explicitly laid claim to it. Schoolbooks and teaching aids suitable for bilingual instruction in the first few grades of the primary school are lacking; the same is true of the teaching in the Slovene language in the fourth grade of the primary school and in all the grades of the elementary school. Knowledge of the language in officially registered children varies to a large extent. It is for this reason that central organizations of the Carinthian Slovenes call for the introduction of bilingualism as early as the education in public nursery schools, and also demand its systematic continuation in the period of compulsory schooling. Instruction might be improved by using good schoolbooks, by reducing the number of children in each class/division of bilingual schools, by having more hours of language instruction, and also by means of a scientific study of the problems concerning early bilingualism as well as methodological, didactic, and psychological aspects of bilingual instruction and of bilingualism in general.

The state high school for Slovenes has significantly contributed to the consolidation of the Slovene national community, but it cannot cover all of its needs. That is why Slovenes have been for a number of years calling for the establishment of a vocational-instructional junior college. That the status of the Slovenes is unequal to that of Austrians can be observed also in the deficient structure of the schooling system available to them.

The Slovenes pay special attention to the education in the state school for the pedagogy of kindergarten teachers, and to the training of bilingual and special-subject teachers of the Slovene language in the state teacher-training college at Klagenfurt/Celovec. The educational programs ought to undergo a strong modernization and expansion. This is partly true also of the syllabuses covering special-subject level of instruction in the case of the teaching of Slovene in elementary schools, secondary schools, and junior colleges.

The Carinthian Slovenes have appealed to school authorities a number of times, by way of petitions, for the formation of bilingual schooling, voicing their willingness to cooperate with them in adopting any measures that might raise the level of their schooling and thus make it more solid. They have never failed to stress that joint compulsory bilingual schooling such as it existed in the period between 1945 and 1958, is the best solution for the youth and for the population of the districts of southern Carinthia/Koroška with Slovene or mixed population makeup.